

2. Онищук Н.Ю. Правове регулювання виконання податкового обов'язку : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н.Ю. Онищук. – Х., 2010. – 202 с.
3. Тургенев Н.И. Опыт теории налогов / Н.И. Тургенев // У истоков финансового права / под ред. А.Н. Козырина ; сост. А.А. Ялбулганов . – М. : Статут, 1998. – С. 107–274.
4. Храбров А.О. Правове регулювання виникнення, зміни і припинення податкового обов'язку : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / А.О. Храбров. – Х., 2004. – 213 с.
5. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Шахов С.В. Правове регулювання податкової звітності : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / С.В. Шахов. – К., 2011. – 211 с.
7. Крупа О.В. Економічна сутність та природа виникнення податкового боргу / О.В. Крупа // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – № 3, Т. 3. – С. 117–119..
8. Ільяшенко В.А. Причини виникнення та методи скорочення податкового боргу в Україні / В.А. Ільяшенко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління. Серія 1: Економіка. – 2013. – Вип. 2. – С. 34–40.

ПЛОТНИКОВА К. О.,
аспірант кафедри фінансового права
(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 347.73:336.14-026.48

НАДХОДЖЕННЯ ВІД ПОДАТКІВ ТА ЗБОРІВ ДО МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Статтю присвячено оподаткуванню на місцевому рівні. Проведено аналіз податків та зборів, які надходять до місцевих бюджетів. За результатом проведеного аналізу визначено найефективніші податки на місцевому рівні.

Ключові слова: оподаткування, місцеві податки та збори, місцеві бюджети, платники податків та зборів.

Статья посвящена налогообложению на местном уровне. Проведен анализ налогов и сборов, которые поступают в местные бюджеты. По результатам проведенного анализа определены самые эффективные налоги на местном уровне.

Ключевые слова: налогообложение, местные налоги и сборы, местные бюджеты, плательщики налогов и сборов.

The article is devoted to the taxation at the local level. The analysis of taxes and fees, transferred to the local budgets the check up. As a result the main taxes and fees were identified at the local level.

Key words: taxation, local taxes and fees, local budgets, payers of taxes and fees.

Вступ. Оподаткування є основною функцією держави, оскільки найвагоміша частина державних доходів зараховується у вигляді податків та зборів. Оподаткування в державі здійснюється на двох рівнях: державному та місцевому, тому місцеве оподаткування є складовою частиною системи оподаткування. Основною функцією оподаткування є фіскальна функція, яка виконує своє головне призначення – накопичення дохідної частини бюджету. Через це держава отримує постійні, стабільні грошові надходження, які вкрай необхідні для забезпечення суспільних потреб. Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України бюджетна система України – це сукупність державного бюджету та місцевих бюджетів, побудована з урахуванням економічних відносин, державного і адміністративно-територіальних устроїв і врегульована нормами права [1].

Місцеві податки і збори мають певні особливості, до них можна віднести:

- 1) надходження виключно до місцевих бюджетів;
- 2) запровадження на відповідній території.

Ці обставини і відмежовують загальнодержавні податки і збори від місцевих.

Постановка завдання. Мета статті полягає в теоретичному дослідженні надходжень від податків та зборів на місцевому рівні.

Питання місцевого оподаткування є важливим і актуальним на сьогодні, його розгляду приділили увагу відомі вчені, серед яких необхідно виділити Л.К. Воронову, М.П. Кучерявенко, І.О. Луніну, В.М. Федосова, Л.Л. Тарангул та інших. Але сьогодні це питання потребує подальшого вдосконалення.

Результати дослідження. Вплив на розвиток питання місцевого оподаткування здійснила Європейська хартія місцевого самоврядування, яка набрала чинності 01.01.1998 року та торкнулася питання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування.

Ч 1. ст. 9 Хартії визначає, що органи місцевого самоврядування мають право в рамках національної економічної політики на власні адекватні фінансові ресурси, якими вони можуть вільно розпоряджатися в межах своїх повноважень [2]. У коментарі до даної статті Хартії пояснюється, що цей пункт намагається забезпечити, щоб місцева влада не була позбавлена можливості вільно визначати пріоритети витрат.

У ч. 2 ст. 9 Хартії місцевого самоврядування зазначено про те, що обсяг фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування відповідає повноваженням, передбаченим конституцією або законом [2]. У коментарі до цього пункту встановлено, що принцип, про який іде мова, стосується адекватного співвідношення фінансових ресурсів місцевих органів влади і завдань, які вони виконують. Цей зв'язок особливо важливий для функцій, які були спеціально покладені на них.

У ч. 3 ст. 9 зазначеного документа встановлено, що принаймні частина фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування формується за рахунок місцевих податків та зборів, розмір яких вони мають повноваження встановлювати в межах закону [2]. Тобто відповідно до зазначеної статті органи місцевого самоврядування мають повноваження на встановлення ставок в межах відповідності закону. У коментарі сказано, що здійснення політичного вибору при зважуванні переваг послуг та витрат місцевого платника податків або користувача є основним обов'язком місцевих виборних представників. Прийнято вважати, що центральні або регіональні статути можуть встановлювати загальні межі повноважень місцевих органів щодо оподаткування, проте вони не повинні заважати ефективному функціонуванню процесу місцевої звітності.

Також п. 7 ст. 9 зазначеної Хартії визначає, що у міру можливості дотації органам місцевого самоврядування призначаються не для фінансування конкретних проектів. Надання дотацій не скасовує основоположну свободу органів місцевого самоврядування проводити свою політику в межах власної компетенції [2]. Тобто органи місцевого самоврядування мають право проводити свою політику, але у межах своєї компетенції та у відповідності з законом. Коментар вказує на те, що загальні субсидії або галузеві субсидії є більш пріоритетними з точки зору свободи дій місцевої влади щодо використання субсидій під конкретні проекти. Було б нереалістично очікувати, що всі галузеві субсидії на проекти можуть бути

замінені загальними субсидіями, особливо для великих капіталовкладень, а надмірне застосування таких субсидій істотно обмежуватиме свободу місцевих органів влади при здійсненні свого права щодо пріоритетних витрат. Проте частина від загального обсягу ресурсів, представлених субсидіями, сильно варіюється від країни до країни, а співвідношення галузевих субсидій і більш загальних субсидій можна вважати обґрунтованим, якщо гранти в цілому являють собою відносно незначну частку від загального доходу. Також субсидії на конкретну мету не підривають свободу місцевих органів влади діяти на свій розсуд у межах своєї власної компетенції.

Європейська Хартія місцевого самоврядування має роз'яснювальний характер. Метою цієї хартії є забезпечення єдиного підходу та запровадження єдиних європейських стандартів для тих країн, які ратифікували цей документ.

До прийняття Податкового кодексу справляння податків та зборів регулювалось Законом України «Про систему оподаткування», який втратив чинність 01.01.2011 року, та Декретом Кабінету міністрів України «Про місцеві податки і збори». У ЗУ «Про систему оподаткування» поняття податку та збору визначались як обов'язковий внесок до бюджету відповідного рівня або державного цільового фонду, здійснюваний платниками у порядку і на умовах, що визначаються законами України про оподаткування [3; 4].

У ст. 15 ЗУ «Про систему оподаткування» було визначено перелік місцевих податків та зборів. До місцевих податків належали:

- 1) податок з реклами;
- 2) комунальний податок;
- 3) податок на нерухоме майно (нерухомість), відмінне від земельної ділянки.

До місцевих зборів (обов'язкових платежів) належали:

- 1) збір за припаркування автотранспорту;
- 2) ринковий збір;
- 3) збір за видачу ордеру на квартиру;
- 4) курортний збір;
- 5) збір за участь у бігах на іподромі;
- 6) збір за виграш на бігах на іподромі;
- 7) збір з осіб, які беруть участь у грі на тоталізаторі на іподромі;
- 8) збір за право використання місцевої символіки;
- 9) збір за право проведення кіно- і телезйомок;
- 10) збір за проведення місцевого аукціону, конкурсного розпродажу і лотерей;
- 11) збір за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі та сфери послуг;
- 12) збір з власників собак [3].

До прийняття Податкового кодексу надходження від місцевих податків і зборів були незначними. У зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України кардинально змінився підхід до місцевого оподаткування. Замість значної кількості податків та зборів запроваджено два місцевих податка і два збора, які визначені у ст. 10 Податкового кодексу України.

Ст. 6 Податкового кодексу визначає поняття податку та збору. Визначається, що податком є обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників податку відповідно до цього Кодексу [5]. Збір визначено як обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [5]. Сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому цим Кодексом порядку, становить податкову систему України [5].

Як вже зазначалось, у ст. 10 Податкового кодексу визначено перелік місцевих податків і зборів. Відповідно до Закону України від 28.12.2014 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» до місцевих податків належать:

1) податок на майно;

2) єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

1) збір за місця для паркування транспортних засобів;

2) туристичний збір.

У Податковому кодексі зазначено, що місцеві ради обов'язково установлюють єдиний податок та податок на майно (в частині транспортного податку і плати за землю), та в межах повноважень, які визначені Податковим кодексом, вирішують питання щодо встановлення податку на майно (в частині податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки) та встановлення збору за місця для паркування транспортних засобів і туристичного збору. Також у Податковому кодексі визначено стосовно заборони встановлення місцевих податків і зборів, які не передбачені цим Кодексом.

До прийняття змін до Податкового кодексу України від 28.12.2014 замість податку на майно був податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. На сьогодні податок на майно включає в себе: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортний податок; плату за землю.

Деякі фахівці вважають, що проведення у грудні 2014 року податкової реформи негативно позначилось на якості кінцевого закону, оскільки вона була проведена у стислі строки. Як висновок, вони зазначали, що податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, не можна назвати продуманим та одозначним, тому що автори реформи не врахували деякі загальні норми. Наприклад, до 01.01.2015 у Податковому кодексі України було передбачено стягнення податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, лише з об'єктів житлової нерухомості, але у зв'язку з набуттям чинності Закону України від 28.12.2014 № 71 V-III «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» з 01.01.2015 діяла редакція Податкового кодексу України, згідно з якою цим податком оподатковуються також об'єкти нежитлової нерухомості [6, с. 28]. Як висновок зазначалось, що, на думку фахівців, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з об'єктів нежитлової нерухомості повинен сплачуватись лише з 01.01.2016 року, оскільки зміни до самого податку і його елементів можуть бути чинні лише з 01.01.2016.

На сьогодні з податком на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, виникає багато питань та неузгоджень. З однієї сторони, місцеві ради не мають права збільшити граничну межу житлової нерухомості, але з другої сторони, до компетенції місцевих входить право на встановлення пільг.

З 01.01.2016 року у зв'язку з набранням чинності закону від 24.12.2015 № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» ставку податку на нерухоме майно збільшено. На сьогоднішній день ставка податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, становить 3% від мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 квадратний метр бази оподаткування, тобто 3% від 1378 грн.

Стосовно податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, Л.В. Товкун зазначає, що цей податок має характерні особливості, які роблять його зручним для використання: нерухомість неможливо приховати, перемістити на іншу територію. Завжди можна визначити об'єкт оподаткування, тому що він має постійне місцезнаходження і його легко виявити та ідентифікувати. Також досить легко встановити платника податку, яким є власник нерухомості або його орендар (якщо це передбачено законодавством). Отже, тут зводяться до мінімуму природні прагнення платників податків, спрямовані на ухилення від сплати податку. Велике значення має той факт, що сплата податку на нерухомість характеризується стабільністю надходження до бюджету. Також Л.В. Товкун зауважує на тому, що важливим є визначення основних напрямів, які можуть і повинні бути досягнуті в процесі оподаткування нерухомості. Це:

- 1) оптимізація рівня насиченості ринку нерухомості;
- 2) руйнування стимулів до спекулятивного обігу нерухомості;
- 3) підвищення ролі майнового оподаткування в реалізації фіскальної політики на місцях.

Тому, як висновок, вона зазначає про те, що саме податки на нерухоме майно вважаються найефективнішими саме на місцевому рівні [7, с. 88–89].

Наступним податком, який входить до майнових, є транспортний податок, який було введено у зв'язку з Законом України від 28 грудня 2014 року № 71-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи». У результаті чого були внесені зміни до Податкового кодексу України і введено в дію статтю 267 «Транспортний податок». Транспортний податок, який вступив в дію з 01.01.2015 року, є новизною, оскільки раніше не було жодного аналогічного податку.

У зв'язку з набуттям чинності Закону України від 24.12.2015 № 909-VIII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» транспортний податок зазнав суттєвих змін. Якщо у 2015 році платниками транспортного податку були власники автомобілів, які використовувалися до 5 років та мали об'єм циліндрів двигуна понад 3000 куб. см., то з 01.01.2016 року платниками транспортного податку є власники легкових автомобілів, з року випуску яких минуло не більше п'яти років (включно) та середньоринкова вартість яких становить понад 750 розмірів мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня. Ставка транспортного податку не зазнала змін, як і в минулому році, вона становить 25000 грн. Середньоринкова вартість таких автомобілів визначається Міністерством економічного розвитку та торгівлі України за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, керуючись технічними критеріями таких автомобілів.

Останнім серед майнових податків є плата за землю. З 01.01.2015 року плату за землю включено до місцевих податків. Об'єктом оподаткування, згідно з Податковим кодексом, є земельні ділянки, які перебувають у власності або користуванні, та земельні паї, які знаходяться у власності [5]. Через це обов'язок зі сплати земельного податку виникає у власників землі з дня виникнення права власності на земельну ділянку, а у землекористувачів – із дня виникнення права користування земельною ділянкою. У зв'язку з тим, що плату за землю включено до місцевих податків, до повноважень місцевих рад належить визначення ставок земельного податку в частині плати за землю і визначення пільг зі сплати податку. У податковому кодексі визначено, що підставою для нарахування земельного податку є дані державного земельного кадастру [5].

Другим місцевим податком є єдиний податок, він передбачає спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. У зв'язку з прийняттям Закону України від 28.12.2014 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» єдиний податок зазнав значних змін, оскільки замість шести груп платників єдиного податку залишилось чотири. У зв'язку з цією реформою відмінено єдиний сільськогосподарський податок як окремий, а його включено до четвертої групи платників єдиного податку.

У пункті 291.2. ст. 291 Податкового кодексу України зазначено, що спрощена система оподаткування, обліку та звітності – особливий механізм справляння податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [5]. Пункт 291.3. ст. 291 визначає, що юридична особа чи фізична особа – підприємець може самостійно обрати спрощену систему оподаткування та реєструється платником єдиного податку [5].

У зв'язку з прийняттям Закону України від 24.12.2015 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» єдиний податок зазнав певних змін, а саме зміни відбулися у третій та четвертій групах, кількість груп залишилась незмінною; як і в 2015 році, їх чотири. Для платників третьої та четвертої груп платників податків ставки збільшились.

Відповідно до п. 291.4 статті 291 Податкового кодексу України суб'єкти господарювання, які застосовують спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, поділяються на такі групи платників єдиного податку:

1) перша група – це фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб, здійснюють виключно роздрібний продаж товарів із торговельних місць на ринках та/або провадять господарську діяльність з надання побутових послуг населенню і обсяг доходу яких протягом календарного року не перевищує 300000 гривень;

2) друга група – фізичні особи – підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, за умови, що протягом календарного року відповідають сукупності таких критеріїв:

не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, одночасно не перевищує 10 осіб;

обсяг доходу не перевищує 1500000 гривень;

3) третя група – фізичні особи – підприємці, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними в трудових відносинах, не обмежена, та юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, в яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень;

4) четверта група – сільськогосподарські товаровиробники, в яких частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків [5].

Законом України № 71 від 28.12.2014 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» запроваджено сплату акцизного податку з реалізації через роздрібну мережу підакцизних товарів (алкогольних напоїв, пива, тютюнових виробів, нафтопродуктів). Відповідно до пп. 213.1.9 п. 213.1 ст. 213 Податкового кодексу об'єктом оподаткування є операції з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів [5]. У пп. 215.3.10 п. 215.3 ст. 215 Податкового кодексу визначено ставку в розмірі 5%, яка встановлюється місцевими органами влади від обсягу реалізації товару [5].

З цього приводу Л.В. Товкун зазначає, що введення акцизного податку з реалізованих суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів породило багато суперечностей, тому введення акцизу на роздріб було передчасним і потребує подальшого доопрацювання [7, с. 93].

Також необхідно зазначити про місцеві збори. Податковий кодекс визначає два місцевих збори: збір за місця для паркування транспортних засобів і туристичний збір. Ці збори регулюються Податковим кодексом та Наказом Міністерства фінансів України від 09.07.2015 № 636 «Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору».

Платниками туристичного збору є громадяни України, іноземці, а також особи без громадянства, які прибувають на територію адміністративно-територіальної одиниці, на якій діє рішення сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення туристичного збору, та отримують (споживають) послуги з тимчасового проживання (ночівлі) із зобов'язанням залишити місце перебування в зазначений строк [5]. Податковий кодекс визначає також осіб, які не є платниками туристичного збору, до них відносяться:

1) особи, які постійно проживають, у тому числі на умовах договорів найму, в селі, селищі або місті, радами яких встановлено такий збір;

2) особи, які прибули у відрядження;

3) інваліди, діти-інваліди та особи, що супроводжують інвалідів I групи або дітей-інвалідів (не більше одного супроводжувачого);

4) ветерани війни;

- 5) учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС;
- 6) особи, які прибули за путівками (курсівками) на лікування, оздоровлення, реабілітацію до лікувально-профілактичних, фізкультурно-оздоровчих та санаторно-курортних закладів, які мають ліцензію на медичну практику та акредитацію центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- 7) діти віком до 18 років;
- 8) дитячі лікувально-профілактичні, фізкультурно-оздоровчі та санаторно-курортні заклади [5].

Відповідно до п. 268.5 ст. 268 Податкового кодексу України згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаної територіальної громади, що створена згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, справляння збору може здійснюватися:

1) адміністраціями готелів, кемпінгів, мотелів, гуртожитків для приїжджих та іншими закладами готельного типу, санаторно-курортними закладами;

2) квартирно-посередницькими організаціями, які направляють неорганізованих осіб на поселення у будинки (квартири), що належать фізичним особам на праві власності або на праві користування за договором найму;

3) юридичними особами або фізичними особами – підприємцями, які уповноважуються сільською, селищною, міською радою або радою об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, справляти збір на умовах договору, укладеного з відповідною радою [5].

У Податковому кодексі також зазначено стосовно збору за місця для паркування транспортних засобів. Так, відповідно до пп. 2681.1.1. платниками збору за місця для паркування транспортних засобів є юридичні особи, їх філії (відділення, представництва), фізичні особи – підприємці, які згідно з рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, організовують та провадять діяльність із забезпечення паркування транспортних засобів на майданчиках для платного паркування та спеціально відведених автостоянках [5].

Підпункт 2 зазначеної вище статті визначає, що перелік спеціальних земельних ділянок, відведених для організації та провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів, в якому зазначаються їх місцезнаходження, загальна площа, технічне облаштування, кількість місць для паркування транспортних засобів, затверджується рішенням сільської, селищної, міської ради або ради об'єднаних територіальних громад, що створені згідно із законом та перспективним планом формування територій громад, про встановлення збору [5].

Проаналізувавши вищезазначене, можна зробити висновок про те, що туристичний збір та збір за місця для паркування транспортних засобів займають незначний відсоток у сукупності надходжень до місцевих бюджетів. Це спричинено тим, що, наприклад, туристичний збір може давати вагомні показники на тій території України, де є наплив туристів, що не можна сказати про більшість областей України. Також багато складностей виникає у зв'язку з іншим місцевим збором саме через незрозумілість з місцями для паркування, їх місцезнаходженням та обмеженою кількістю.

Висновки. Розглянувши питання місцевого оподаткування, необхідно зробити висновок про те, що місцеві податки та збори мають важливе значення, особливо у забезпеченні самостійності місцевих бюджетів. Незважаючи на те, що за останні роки було здійснено багато змін, серед яких необхідно виділити скорочення кількості місцевих податків та зборів, перенесення до місцевих тих податків, які належали до загальнодержавних, та інші зміни, система місцевого оподаткування в Україні все ще потребує доопрацювання та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15.10.1985 (у редакції від 16.11.2009) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
3. Закон України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р. № 1251-XII // Відом. Верхов. Ради УРСР (втрата чинності від 01.01.2011, підстава 2755-17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1251-12>.
4. Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки та збори» від 20.05.1993 р. № 56-93 (втрата чинності від 01.01.2011, підстава 2755-17) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/56-93>.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Лавреха Ю. Податок на нерухоме майно як негативний приклад «швидких реформ» / Ю. Лавреха // Юридична газета. – № 8(454) від 24 лютого 2015 року. – С. 28–31.
7. Товкун Л.В. Місцеві податки та збори як складові податкової системи України: їх особливості та розвиток / Л.В. Товкун // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2015. – Вип. 29. – С. 89–95.
8. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» від 28.12.2014 р. № 71-VIII // Відом. Верхов. Ради України. – 2015. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/71-19>.
9. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу та деяких законодавчих актів України щодо збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» № 909-19 // Відом. Верхов. Ради України. – 2016. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/909-19>.
10. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження форм податкових декларацій збору за місця для паркування транспортних засобів та туристичного збору» № 636 від 09.07.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0912-15>.

